

1978

þÿ — μ Æ ± Á ¼ ¿ ³ ® Ä · Â ± Á Ç ® Â Ä · Â
þÿ ° ± ¹ Ä ¿ Ã Å ¼ ² ⁻ ² ± Ã Ä ¿ ± Ã ° ® Ã μ É Â
þÿ ´ ¹ ⁰ · ³ ¿ Á ⁻ ± Â ± À ¿ À ± ½ μ À ¹ Ã Ä · ¼ ¹ ±

Manitakis, Antonis

þÿ ´ Á ¼ μ ½ ì À ¿ Å » ¿ Â

<http://hdl.handle.net/11728/6711>

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΥ Ι. ΜΑΝΕΣΗ ΚΑΙ
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΝΤΩΝΗ Ν. ΜΑΝΙΤΑΚΗ
Δ.Ν., ΕΠΙΜΕΛΗΤΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

**Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ
ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥΣ ΒΟΗΘΟΥΣ**

(Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η)

Άνάτυπο από το περιοδικό

Άρμενόπουλος

Έτος 32ο τεύχος 8-9

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1978

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΟ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥΣ ΒΟΗΘΟΥΣ

(Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η)

Ἀριστόβουλου Ι. Μάνεση
Καθηγητῆ Πανεπιστημίου

καὶ Ἀντώνη Ν. Μανιτάκη,
Δ.Ν., Ἐπιμελητῆ Πανεπιστημίου

Ἐ ρ ω τ ᾶ τ α ι

Ἐὰν ἡ διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 21 τοῦ ν. 723/1977 περὶ ἀντικαταστάσεως διατάξεων τινῶν τοῦ ν.δ. 3026/1954 περὶ τοῦ Κώδικος τῶν Δικηγόρων (ΦΕΚ Α' 300) εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητος ἐνώπιον τοῦ νόμου, ὅπως κατοχυρώνεται ἀπὸ τὸ ἀρθρο 4 § 1 τοῦ Συντάγματος.

Ἀ π ἄ ν τ η σ η

1. Μὲ τὸ ἀρθρο 21 τοῦ ν. 723/1977 προστέθηκε στὸ τέλος τῆς § 3 τοῦ ν.δ. 3026/1954 ἐδάφιο, σύμφωνον μὲ τὸ ὅποιο οἱ ἔμμισθοι βοηθοὶ καὶ ἐπιμελητὲς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης δὲν μποροῦν νὰ παρίστανται οὔτε νὰ ἐνεργοῦν διαδικαστικὰς πράξεις «ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τῆς περιφερείας τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ροδόπης, πλὴν μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου Θράκης» καὶ ἐφόσον ἔχουν τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Πρακτικῆ συνέπεια τῆς διατάξεως αὐτῆς εἶναι, ὅτι δικηγόροι μέλη τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ροδόπης, ἐφ' ὅσον κατέχουν καὶ γιὰ ὅσο χρόνο κατέχουν θέση βοηθοῦ ἢ ἐπιμελητῆ στῆ Νομικῆ Σχολῆ τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, τελοῦν κατ' οὐσίαν σὲ ἀναστολὴ ἀσκήσεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος, δεδομένου ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι νέοι δικηγόροι καὶ δὲν ἔχουν τὴν κατὰ νόμον δυνατὸτητα παραστάσεως ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου.

Εἶναι προφανές ὅτι ἡ προαναφερόμενη διάταξη, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸ ὁμολογεῖ, θεωρεῖ τὸ λειτουργημα τοῦ βοηθοῦ καὶ ἐπιμελητῆ στὸ Πανεπιστήμιο - μὲ ἄλλες λέξεις τὴν παροχὴ ὑπηρεσιῶν γιὰ ταχτὸ χρονικὸ διάστημα, ὅσο διαρκεῖ ὁ διορισμὸς ἐπὶ θητεία - ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἀσκηση δικηγορίας. Περιορίζει ἑμῶς τὸ ἀσυμβίβαστο αὐτὸ ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον

στοὺς βοηθοὺς ἢ ἐπιμελητὲς ποὺ ὑπηρετοῦν στῆ Νομικῆ Σχολῆ Κομοτηνῆς.

Τὸ ἐρώτημα ἐπομένως ποὺ τίθεται εἶναι, ἐὰν ἡ εἰδικὴ αὐτὴ δυσμενὴς μεταχείρισίς τους, σὲ σχέση μὲ τοὺς βοηθοὺς καὶ ἐπιμελητὲς ἄλλων ὁμοειδῶν Σχολῶν ἄλλων Πανεπιστημίων, ἐναρμονίζεται μὲ τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ὅπως αὐτὴ καθιερώνεται ἀπὸ τὸ ἀρθρο 4 § 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος (ἀρθρο 3 τοῦ Σ. 1864/1911/1952) καὶ ὅπως ἐφαρμόζεται πάγια ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ δικαστήρια. (Γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνταγματικῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος βλ. Ἄλ. Σβώλου-Γ. Βλάχου, Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, τ. Α', 1954, σ. 177 ἐπ., Χρ. Σγουρίτσα, Συνταγματικὸν Δίκαιον, τ. Β', τεύχος β', 1966, σ. 181 ἐπ., Κ. Γεωργοπούλου, Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον, τεύχος Γ', 1970, σ. 195 ἐπ. Βλ. ἐπίσης Ἄρ. Μάνεση, Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, ΕΕΝ 25.444 ἐπ., Μιχ. Στασινοπούλου, Ὁ ἐλεγχος τῆς ἰσότητος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, σέ: Νομικὰ Μελέται, 1972, σ. 145-156, Α. Τάχου, Διοικητικὸν Οἰκονομικὸν Δίκαιον, 1976, σ. 134 ἐπ.).

2. Ἡ νομολογία, ἀπὸ τὸν μεσοπόλεμο ἤδη, μὲ πρωτοπόρο τὸν Ἄρειο Πάγο (βλ. ΑΠ 31/1936, Θ ΜΖ' σ. 500, ΑΠ 122/1937, ΕΕΝ Δ' (1937) σ. 532, ΑΠ 111/1941, Θ ΝΒ', σ. 374) τὸν ὅποιο ἀκολούθησε ἀργότερα τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας (ΣτΕ 2175/1947, Θ ΝΘ' σ. 97 καὶ ΣτΕ 125/1948, Θ ΝΘ' σ. 265, ΣτΕ 321/1948, Θ ΝΘ' σ. 299), δέχεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, ὅπως κατοχυρώνεται στὸ Σύνταγμα, ἀποτελεῖ καὶ νόνα δικαίου αὐξημένης τυπικῆς ἰσχύος (ΑΠ 358/69, ΕΕΝ 36.710, ΝοΒ 17.1198, ΑΠ 126/65, ΕΕΝ 32.743, ΝοΒ 13.951), ὃ ὅποιο δεσμεύει ὅλα τὰ συντεταγμένα ὄργανα τοῦ κράτους, τόσο αὐτὰ ποὺ καλοῦνται νὰ ἐφαρμόσουν τὸν νόμο

- διοίκηση και δικαστήρια - όσο κι εκείνα που είναι ταχμένα από το Σύνταγμα να θεσπίζουν νόμους ή ισότιμες νομοθετικές πράξεις (βλ. ΑΠ 111/1967, ΕΕΝ 34.504, ΝοΒ 15.798, ΑΠ 683/1969, ΕΕΝ 37.253, ΝοΒ 18.555, ΑΠ 274/1971, ΕΕΝ 38.487, ΝοΒ 19.863 και ΣτΕ 275/1967, ΝοΒ 15.699, ΣτΕ 3217/1977, ΤοΣ 3, 1977, σ. 459). Έτσι ξεπεράστηκε ή άποψη που επικρατούσε παλαιότερα, σύμφωνα με την οποία η συνταγματική διάταξη για την ισότητα δέσμευε μόνο την εκτελεστική εξουσία, όχι όμως και τη νομοθετική, για την οποία αποτελούσε άπλη κατευθυντήρια διάταξη ή πολιτική υπόδειξη, και συνεπώς η εφαρμογή της δεν μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικού ελέγχου (βλ. σχετικά Φ. Βεγλερή, Το πρόβλημα της παραβάσεως της ισότητας εκ παραλείψεως του νομοθέτου, σε Παρατηρήσεις επί της νομολογίας περί το δημόσιον δίκαιον, 1955, σ. 108 έπ. και Δ. Άποστολίδου, Η έννοια της συνταγματικής ισότητας εις το εργατικόν δίκαιον, ΕΕΔ 3, 1944, σ. 227 έπ.).

Σήμερα γίνεται γενικά θεκτό ότι το Σύνταγμα καθιερώνει όχι απλώς την ισότητα των πολιτών άπέναντι στο νόμο, την ίση δηλαδή για όλους εφαρμογή του νόμου, αλλά και την ισότητα του νόμου άπέναντι στους πολίτες, δηλαδή την ίση νομοθετική ρύθμιση (βλ. Άλ. Σβώλου - Γ. Βλάχου, ό.π., σ. 187 και Άρ. Μάνεση, ό.π., σ. 445-446). Ο νομοθέτης όφείλει δηλαδή, κατά το Σύνταγμα, να ρυθμίζει με ίσο τρόπο, υπάγοντας σε γενικούς και άπρόσωπους κανόνες, τις όμοιες καταστάσεις, σχέσεις ή κατηγορίες προσώπων (βλ. ΑΠ 310/1973, ΝοΒ 21.1153, ΑΠ 484/1975, ΝοΒ 23.932, ΑΠ 657/1975, ΝοΒ 23.1085, επίσης Εφαθ 1292/1975 ΝοΒ 25.1200) και να εξασφαλίζει ίση μεταχείριση σ' όλους όσοι βρίσκονται στην ίδια κατάσταση (ΣτΕ 2102/1967, ΝοΒ 16.325). Τι σημαίνει όμως «ίση ρύθμιση»;

3. Νομολογία και επιστήμη, τόσο στην Ελλάδα όσο και άλλου, υπογράμμιζαν άνεκαθεν ότι ίση ρύθμιση σημαίνει όμοια μεταχείριση των όμοιων και άνόμοια (άναλογική) μεταχείριση των άνομοίων (βλ. Σβώλου - Βλάχου, ό.π. σ. 194 έπ., Μάνεση, ό.π. σ. 446, επίσης Γ. Βλάχου, Κοινωνιολογία των δικαιωμάτων του άνθρώπου, 1976, σ. 86 έπ. Άπό την πλούσια ξένη βιβλιογραφία βλ. άντι άλλων τις μελέτες πάνω σε διάφορα έθνικά δίκαια που δημοσιεύτηκαν στο συλλογικό έργο του Centre de Philosophie du Droit του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών με τον τίτλο «L'Egalité», τ. I, 1971, και IV, 1975, καθώς και Travaux de l'Association Henri Capitant, με θέμα την ισότητα και τις διακρίσεις, τ. XIV, Paris, 1965). Η συνταγματικά κατοχυρωμένη ισότητα του νόμου νοείται

έπομένως ως ισότητα άναλογική. Άρα αυτή παραβιάζεται τόσο στην περίπτωση που ούσιωδώς όμοιες σχέσεις ή καταστάσεις γίνονται άντικείμενο διαφορετικής ή άνισης ρύθμισης, όσο και στην περίπτωση που ούσιαστικά διάφορες, άνόμοιες ή άνισες καταστάσεις υπάγονται στην ίδια ρύθμιση (βλ. και ΣτΕ 3160/76, ΕΔΔ, 1977, σ. 68). Η νομική ισότητα άποκλείει λοιπόν, κατ' άρχήν, την ίσοπεδωτική (ή μαθηματική, όπως άλλιώς λέγεται) ισότητα και επιδάλλει τη διαφοροποιητική ή άναλογική νομοθετική μεταχείριση ούσιωδώς άνομοίων καταστάσεων ή σχέσεων. Η υποχρέωση διαφοροποιημένης νομοθετικής ρυθμίσεως υλοποιείται με τη ρύθμιση κατά κατηγορίες προσώπων, πραγμάτων ή υποθέσεων βάσει των ειδικών συνθηκών που συντρέχουν σε κάθε περίπτωση και τελεί σε συνάφεια με τη φύση της ρυθμιζόμενης σχέσης (βλ. ΑΠ 111/1967, ΕΕΝ 34.504, ΝοΒ 15.798, ΑΠ 719/1970, ΕΕΝ 38.173, ΝοΒ 19.304, ΑΠ 275/1971, ΕΕΝ 38.489, ΝοΒ 19.865, ΑΠ 894/1975, ΤοΣ 2, 1976, σ. 362, ΑΠ 1306/1976, ΝοΒ 25.918 και ΣτΕ 1964/1967, ΝοΒ 16.1223, 2786/1967, ΝοΒ 16.311, 564, 565/1972, ΝοΒ 20.830, ΣτΕ 212, 213/1972 ΝοΒ 20.825). Η δε σχετική ρύθμιση ενεργείται μόνο σε άναφορά προς τις σχέσεις που δημιουργούνται στο έσωτερικό μιας όμοιογενούς κοινωνικής όμάδας ή ένός συγκεκριμένου κοινωνικού συνόλου (πρβλ. ΣτΕ 2253/76, ΤοΣ 2, 1976, σ. 682). Η νομολογία στερεότυπα επαναλαμβάνει ότι η ισότητα άπέναντι στο νόμο άποτελεί κανόνα, ό όποιος δέν άποκλείει «την διά κανόνων ειδικού ρύθμισιν των καθ' έκαστον άντικειμένων καθ' ώρισμένης κατηγορίας υποθέσεων και προσώπων, υπό τας αúτας περιστάσεις τελούντων, άναλόγως των δι' έκάστην κατηγορίαν παρουσιαζόμενων έκάστοτε κοινωνικών, οικονομικών ή τοπικών συνθηκών, υπό την προϋπόθεση ότι ή τριαύτη διαφοροποίησης έν τη νομοθετική μεταχείρισει γίνεται κατά τρόπον μη άυθαίρετον και [μή] δημιουργούντα άδικαιολογήτους διακρίσεις» (ΑΠ 1306/1976, ΝοΒ 25.918).

Άξίζει στο σημείο αυτό να υπομνησθεί σχηματικά ή νομολογική εξέλιξη σε ό,τι αφορά την έρμηνεια και εφαρμογή της άρχής της ισότητας.

Άρχικά, ή συνταγματική άρχή της ισότητας ένώπιον του νόμου νοείται, όπως σημειώθηκε ήδη, άποκλειστικά σαν ίση εφαρμογή του νόμου. Άργότερα, ή ίδια άρχή θεωρείται ότι περιλαμβάνει και την ισότητα του νόμου άπέναντι στους πολίτες ή την ισότητα μεσα στο νόμο, όπως συχνά λέγεται. Η τελευταία αυτή έρμηνευτική κατεύθυνση μορφοποιείται τελικά με τους ακόλουθους νομολογιακούς κανόνες: Η άρχή της ισότητας: α) επιδάλλει την ειδική ρύθμιση ειδικών καταστάσεων, έπομένως ύπο-

νοει και συνεπάγεται τις νομοθετικές διαφοροποιήσεις, β) αποκλείει τις νομοθετικές εξαιρέσεις ή διακρίσεις, τις οποίες άνέχεται μόνο κατά τὸ μέτρο πὸν δικαιολογῶνται ἀπὸ λόγους γενικότερου συμφέροντος.

4. Πιὸ συγκεκριμένα: Οἱ δύο αὐτὲς ἐρμηνευτικὲς συντεταγμένες ἀναλύονται ὡς ἐξῆς:

α) Ἡ διαφοροποιητικὴ ἢ ἀναλογικὴ ἰσότητα. Ἡ ἐπιλογή τῶν κριτηρίων γιὰ τις διαφοροποιήσεις καὶ ἡ ὑπαγωγή μιᾶς συγκεκριμένης κατηγορίας προσώπων ἢ πραγμάτων ὑπὸ ἐνιαία ρύθμιση ἀνήκει στὶς ἀρμοδιότητες τοῦ νομοθέτη, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ μὲ διακριτικὴ εὐχέρεια. Ἡ ἐκτίμηση ὅμως τοῦ νομοθέτη, ὅσο εὐρεῖα κι ἂν εἶναι κατὰ τὴ ρύθμιση ὁμοίων ἢ ἀνομοίων καταστάσεων, ὑπόκειται τελικὰ στὸ μέτρο τῆς ἀναλογικῆς ρυθμίσεως καί, γιὰ νὰ μὴ καταλήγει σὲ ἐντελῶς αὐθαίρετες ἢ ἀδικαιολόγητες μεταχειρίσεις πὸν προφανῶς ὑπερβαίνουν τὰ ἀκραῖα ὄρια τῆς διακριτικῆς εὐχέρειας τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, θὰ πρέπει νὰ ἀκολουθεῖ ὀρισμένους κανόνες. Ἔτσι ὁ δικαστῆς, κάθε φορὰ πὸν καλεῖται νὰ κρίνει τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἰσότητος τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν πολιτῶν, ἀξιῶναι ἢ διαφορετικὴ ρύθμιση νὰ βασίζεται σὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια, νὰ γίνεται δηλαδὴ κατὰ τρόπο ἀπρόσωπο καὶ γενικὸ, νὰ μὴ εἰσάγει ἀδικαιολόγητες διακρίσεις καὶ νὰ μὴ δημιουργεῖ προνομιακὲς καταστάσεις πὸν ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τὸ «περὶ δικαίου αἴσθημα» τῶν πολιτῶν (βλ. ΑΠ 778/1971, ΝοΒ 20.485, ΑΠ 197/1972, ΝοΒ 20.893, ΑΠ 129/1967 ΕΕΝ 34.517, ΝοΒ 15.812 καὶ ΣτΕ 1772/1964, ΝοΒ 13.857, ΣτΕ 275/1967, ΝοΒ 15.699, ΣτΕ 1624/1968, ΝοΒ 16.1215, ΣτΕ 2721/1964, ΝοΒ 13.771, 910/1967, ΝοΒ 15.708, ΣτΕ 2102/1967 ΝοΒ 16.325, ΣτΕ 321, 326/1972, ΝοΒ 20.805, ΣτΕ 2116/1975, ΤοΣ 2, 1976, σ. 342, ΣτΕ 1852/1977, ΤοΣ 3, 1977, σ. 454). Ἄπαιτεῖ ἀκόμη νὰ ὑπάρχει λογικὴ σχέση καὶ ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στὴ διαφοροποίηση καὶ στὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸ, ἀνάμεσα στὴν ἐνεργουμένη νομοθετικὴ ρύθμιση καὶ στὴ φύση τοῦ ρυθμιζομένου θέματος. Τὰ κριτήρια δηλαδὴ τῆς διαφοροποιήσεως θὰ πρέπει νὰ βρίσκονται σὲ ἀρμονία καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν πραγματικὰ τὸ σκοπὸ πὸν ἐπιδιώκεται μὲ τὴ διαφοροποίηση. Ἔτσι κρίθηκε π.χ. ὅτι τὰ κριτήρια πὸν χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ ν. 160/75 γιὰ τὴν ἐξαίρεση μιᾶς κατηγορίας πολιτῶν (ἐπιστημόνων πὸν κατεῖχαν σημαίνουσα θέση) ἀπὸ τὴν ὑπογράμωση πρὸς στράτευση, ἐπειδὴ ἦταν τυχαία καὶ «δυσχερῶς δυναμένα νὰ ἐξακριβωθοῦν ὑπὸ τῆς διοικήσεως», δὲν συνδέονταν μὲ τὸ σκοπὸ τοῦ νόμου, δηλ. τὴν καλύτερη δυνατὴ αξιοποίηση τοῦ ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας. Ἡ ἀοριστία τῶν κριτηρίων καὶ

ἡ ὑποκειμενικότητα τῆς κρίσης τοῦ νομοθέτη ἀλλοίωσαν τὴν πραγματικὴ ἐπιδίωξη τέτοιου σκοποῦ. Ἄντιθέτα, παρόμοιο εὐεργετικὸ μέτρο θεωρήθηκε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ δικαιολογηθεῖ, ἂν ἡ ἐφαρμογὴ του περιοριζόταν π.χ. στοὺς καθηγητὲς ἢ τοὺς ὑφηγητὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ (ΣτΕ 1616/1977 ΝοΒ 25.1049, ΤοΣ 3, 1977, σ. 452, ΣτΕ 2579/1977, ΤοΣ 3, 1977 σ. 641. Πρὸβλ. ἐπίσης ΣτΕ 3217/1977, ΤοΣ 3, 1977 σ. 459).

Ἡ διαφοροποίηση καὶ ἡ ρύθμιση κατὰ κατηγορίες μὲ βάση ἀντικειμενικὰ κριτήρια ἀποτελεῖ ἀπὸ κλίση ἀπὸ μία ἐντελῶς τυπικὴ θεώρηση τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος. Δὲν εἶναι ὅμως καὶ ἡ πιὸ σημαντικὴ, γιὰτὶ θεωρήθηκε καὶ θεωρεῖται ὡς αὐτονόητη προσαρμογὴ τῆς πολυσήμαντης αὐτῆς ἔννοιας στὶς σύγχρονες κοινωνικὲς διαφοροποιήσεις.

β) Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο καὶ μὲ τις ἐξαιρέσεις ἢ τις διακρίσεις πὸν εἰσάγει ὁ νομοθέτης κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων πραγμάτων, σχέσεων ἢ καταστάσεων, κρίνοντας ὅτι ἡ ἐξαιρετικὴ μεταχείριση ὑπαγορεύεται ἀπὸ λόγους γενικότερου συμφέροντος. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ὑπάρχει παρέκκλιση, δηλαδὴ σαφῆς ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν τυπικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος, δεδομένου ὅτι οἱ διαφοροποιήσεις ἢ διακρίσεις δὲν στηρίζονται πιὰ σὲ ἀντικειμενικὰ ἢ ἀπρόσωπα κριτήρια, σὲ διαφορετικὲς ἢ ἄνιστες καταστάσεις προσώπων ἢ πραγμάτων, ἀλλὰ στὴν κρίση τοῦ νομοθέτη, ἡ ὁποία θεωρεῖται ὅτι ἔχει ὡς ὀδηγὸ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Τὸ πόσο χαλαρὴ εἶναι ἡ σύνδεση νομοθετικῶν διακρίσεων καὶ τυπικῆς ἰσότητος φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιφυλακτικὴ μὲ τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει τις ἐξαιρέσεις ἢ νομολογία. Ἐνῶ γιὰ τις εἰδικὲς νομοθετικὲς ρυθμίσεις ἢ νομολογία ἀρκεῖται στὴν ἀρνητικὴ προϋπόθεση «τῆς μὴ αὐθαίρεσας» ἢ «τῆς ἐλλείψεως παντελῶς δικαιολογίας» ἢ «τῆς μὴ συγκρούσεως πρὸς τὸ κοινὸ περὶ δικαίου αἴσθημα» (βλ. ΑΠ 197/1972, ΝοΒ 20.893, ΑΠ 323/1972, ΝοΒ 20.1057 καὶ ΣτΕ 156/1961, 157/1961, 451/1963, 2807/1964, 1445/1966, 2649/1968, Εὐρετήριο Νομολογίας Συμβουλίου Ἐπικρατείας 1960-70, τόμος Γ', σ. 276, ἀριθ. 33), γιὰ τις περιπτώσεις πὸν ὁ νομοθέτης, κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων ὑποθέσεων ἢ καταστάσεων, δημιουργεῖ ἐξαιρέσεις - ἢ διακρίσεις - ἢ νομολογία ἀπαιτεῖ ἢ ἐξαίρεση νὰ δικαιολογεῖται θετικὰ καὶ ἐπαρκῶς ἀπὸ ἀποκρῶντες λόγους γενικότερου δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ συμφέροντος (βλ. ΑΠ 126/1965, ΕΕΝ 32.743, ΝοΒ 13.951, ΑΠ 177/1967, ΕΕΝ 34.546, ΝοΒ 17.1198, ΑΠ 553/1967, ΕΕΝ 35.30, ΑΠ 358/1969, ΝοΒ 17.1198, ΑΠ 484/1975 ΝοΒ 23.932 καὶ ΣτΕ 527/1962, 594/1963, 2096/1965, 754, 1764/1964, Εὐρετήριο νομολογίας 1960-70, τόμος Γ', σελ. 275,

ἀριθ. 25). Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ συνταγματικότητα τῶν νομοθετικῶν ἐξαιρέσεων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ συνδρομὴ ἢ μὴ τῶν λόγων γενικότερου συμφέροντος, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο περιεχόμενό τους. Τὰ δὲ δικαστήρια ὀφείλουν νὰ ἐξετάζουν συγκεκριμένα καὶ ἀναλυτικὰ τοὺς λόγους γενικότερου συμφέροντος καὶ νὰ αἰτιολογοῦν εἰδικὰ τὴν κρίση τους πάνω στὴ συνδρομὴ ἢ μὴ τέτοιων λόγων (Ἄρ. Μάνεση, β.π., σ. 448). Βέβαια, ἀνακύπτει ἐδῶ τὸ ἐρώτημα: πῶς δικαιολογεῖται μὴ τόσο σοβαρὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητος πού κατοχυρώνεται μὲ τρόπο ἀπόλυτο στὸ ἄρθρο 4 Συντ. Ποιὸ σκεπτικὸ ὑπολανθάνει καὶ δικαιολογεῖ, γιὰ τὸν δικαστή, τίς ἐξαιρέσεις; Ἡ μόνη δυνατὴ ἐξηγήσις εἶναι βασικὰ ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, τὴν ὁποία αὐτὸς ἐπικαλεῖται, ἐμπεριέχει κάθε φορά ἀρχές ἢ ἀξίες πού συνάγονται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Σύνταγμα καὶ πού συγκεκριμένοιοῦνται ἐκάστοτε ἀπὸ τὸν (κοινὸ) νομοθέτη. Τὸ συγκεκριμένο, ἐπομένως, περιεχόμενο τοῦ γενικοῦ συμφέροντος θὰ πρέπει νὰ ἐξυπηρετεῖ, ἐξειδικεύοντάς τιν, κάποια ἀξία πού προκύπτει ἀπὸ τὸ Σύνταγμα: π.χ. ρητὰ τὸ γενικὸ συμφέρον (ἄρθρα 17 § 1, 33 § 2, 106 § 1 Συντ.), ἐπίσης τὴ δημόσια τάξις ἢ ἀσφάλεια (ἄρθρα 11 § 2, 13 § 2, 19, 48 Συντ.) ἢ τὴν ἐπιδιώξις κοινωνικῶν στόχων (ἄρθρα 22, 24 καὶ 106 Συντ.).

Γιὰ τὴν ἑλληνικὴ συνταγματικὴ τάξις, πού δέχεται ἀνέκαθεν τὸ δικαστικὸ ἔλεγχο τῆς συνταγματικότητας τῶν νόμων, ἡ ἐξέταση τοῦ περιεχομένου τῆς ἔννοιας «γενικὸ συμφέρον» ἔρχεται σὰν φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς ὑπαγωγῆς τῆς οὐσιαστικῆς βουλήσεως τοῦ νομοθέτη ὑπὸ δικαστικὸ ἔλεγχο. Ὁ ἔλεγχος ὁμοῦ αὐτὸς παραμένει ἔλεγχος (συνταγματικῆς) νομιμότητος, μόνον στὸ βαθμὸ πού ἀποτελεῖ στοιχεῖο ἐρμηνείας τοῦ νόμου. Ἡ διακρίβωσις ἐπομένως τοῦ συγκεκριμένου περιεχομένου τοῦ γενικοῦ συμφέροντος ἐντάσσεται στὰ εὐρύτερα πλαίσια τοῦ ἐλέγχου, ἀπὸ ἀποψη νομιμότητος, τῶν ἐπιδιώξεων ἢ σκοπῶν τοῦ νομοθέτη. Πάντως μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ρευστὴ καὶ ἀόριστη ἔννοια «γενικὸ συμφέρον» μεταβάλλεται σὲ γνώμονα τῆς συνταγματικότητας τῶν νόμων, ἀναγορεύεται δηλ. σὲ κριτήριον συνταγματικότητας τῶν νομοθετικῶν ἐξαιρέσεων ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσότητος. Παραδείγματα δικαστικοῦ ἐλέγχου τῶν λόγων γενικότερου συμφέροντος ἀποτελοῦν οἱ δικαστικὲς ἀποφάσεις πού ἐκδόθηκαν μὲ ἀφορμὴ τίς ἐκπαιδευτικὲς ἀδειες, ἀποδοχῆς ἢ ἀποζημιώσεως τῶν δικαστῶν. Τὰ δικαστήρια ἔχουν ἐπανειλημμένα ἀποφανθῆ, ὅτι οἱ διατάξεις νόμου, πού εἰσάγουν, κατὰ παρέκκλιση ἀπὸ τὰ γενικῶς ἰσχύοντα γιὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, δυσμενῆ διάκριση - εἴτε ἡ δυσμενῆς αὐτὴ διάκριση

ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἄρνησις καταβολῆς ἀποδοχῶν στὸ διπλάσιο σὲ ὄσους βρίσκονται στὸ ἐξωτερικὸ μὲ ἐκπαιδευτικὴ ἀδεια, εἴτε μὲ τὴ μὴ καταβολὴ ἀποζημιώσεως στοὺς δικαστικούς πού συμμετέχουν σὲ συμβούλια ἢ ἐπιτροπὲς τοῦ Δημοσίου - ἐπειδὴ πλήττουν μίαν ὀρισμένη κατηγορίαν δημοσίων λειτουργῶν καὶ δὲν συντρέχει κανένας λόγος γενικότερου κοινωνικοῦ ἢ δημοσίου συμφέροντος πού νὰ δικαιολογεῖ αὐτὴ τὴ δυσμενῆ μεταχείρισις, εἶναι ἀνίσχυρες διότι προσκρούουν στὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος (ΑΠ 683/1969 ΕΕΝ 37.253, ΝοΒ 18.555, ΑΠ 310/1973, ΝοΒ 21.1153, ΑΠ 484/1975, ΝοΒ 23.932 καὶ ΕφΑθ 1292/1977, ΝοΒ 25.1200).

5. Μὲ βάση τὰ νομολογιακὰ αὐτὰ δεδομένα τὸ ἀρχικὸ ἐρώτημα διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς: ἡ καθιέρωσις ἀπὸ τὸ ἄρθρο 21 τοῦ ν. 723/1977 τῆς οὐσιαστικῆς ἀναστολῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου ἀπὸ τοὺς βοηθοὺς καὶ ἐπιμελητῆς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, γιὰ ὅσο χρόνο κατέχουν τὴ θέση αὐτὴ, συνιστᾶ εἰδικὴ ρύθμισις μιᾶς ὀρισμένης κατηγορίας πολιτῶν, πού δικαιολογεῖται ἀπὸ τίς τοπικὲς ἢ ἄλλες συνθήκες τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικηγόρου, ἢ εἰσάγει ἐξαιρέσις, δηλαδὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὸν γενικὸ κανόνα πού διέπει τὴ σχέση - μὴ ἀσυμβίβαστο - τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος μὲ ἐκεῖνο τοῦ πανεπιστημιακοῦ βοηθοῦ;

Μολονότι ἡ ἐπίμαχη διάταξις ἐμφανίζεται, ἴσως ἀπὸ πρῶτὴ ἀποψη, νὰ καθιερώνει εἰδικὴ νομοθετικὴ ρύθμισις μιᾶς εἰδικῆς κατηγορίας βοηθῶν ἢ ἐπιμελητῶν, δὲν χωρεῖ ὡστόσο ἀμφιβολία ὅτι πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ ἐξαιρητικὴ - καὶ μάλιστα δυσμενῆ - μεταχείρισις μιᾶς μικρῆς κατηγορίας ἐπισημόνων σὲ σχέση μὲ τὸ σύνολο τῶν συναδέλφων τοῦ τῶν ἄλλων Νομικῶν Σχολῶν τῆς χώρας. Ἐὰν ἐπρόκειτο πράγματι γιὰ «εἰδικὴ μεταχείρισις», συναφῆ πρὸς τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς συγκεκριμένης κατηγορίας πολιτῶν, θὰ ἔπρεπε ἡ ρύθμισις νὰ εἶναι γενικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ: νὰ περιλαμβάνει τὸ σύνολο τῶν βοηθῶν καὶ ἐπιμελητῶν ὅλων τῶν Νομικῶν Σχολῶν τῆς χώρας καὶ νὰ δικαιολογεῖται εἴτε ἀπὸ τὴ φύσιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ λειτουργήματος εἴτε ἀπὸ τὴ φύσιν καὶ τίς εἰδικὲς συνθήκες τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Θὰ ἔπρεπε, δηλαδὴ, ἡ ἀπαγόρευσις «παραστάσεως καὶ ἐνεργείας δικαστικῶν πράξεων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων (...) πλὴν τοῦ Ἐφετείου Θράκης» νὰ δικαιολογεῖται εἴτε ἐνδεχομένως ἀπὸ τὴν ἀνάγκη προσηλώσεως τῶν βοηθῶν στὸ ἀκαδημαϊκὸν τους ἔργο, ἔτσι ὥστε νὰ τὸ ἀσκοῦν ἀπερίσπαστοι ἀπὸ ἄλλες ἐπαγγελματικὲς ἀσχολίες, εἴτε ἀπὸ τὴ φύσιν τοῦ δημοσίου λειτουργήματος τῆς δικηγορίας, πού δὲν συμβιβάζεται μὲ τὴν κατοχὴ ἑμμισθῆς θέσης στὸ Δημόσιο ἢ σὲ

Ν.Π.Δ.Δ. Ἡ καθιέρωση, ἐπομένως, κατὰ τρόπο γενικό καὶ ἀντικειμενικό τοῦ ἀσυμβιβάστου ἐνὸς ἐπαγγελματῶν πρὸς τὴν δικηγορία, ἐφ' ὅσον θὰ ἀφοροῦσε μία κατηγορία προσώπων ἢ θέσεων ἀντικειμενικά προσδιοριζόμενη, δὲν θὰ ἐρχόταν ἀναγκαστικά σὲ σύγκρουση μὲ τὴ συνταγματικὰ κατοχυρωμένη ἀρχὴ τῆς ἰσότητος.

Ἡ διάταξη ὅμως ποῦ θεσπίζει τὴν ἀναστολὴ ἀσκῆσεως ἐνεργοῦ δικηγορίας ἀποκλειστικά καὶ μόνο γιὰ τοὺς δικηγόρους ποῦ εἶναι βοηθοὶ στὴ Νομικὴ Σχολὴ Κομοτηνῆς δὲν ἀποτελεῖ εἰδικὴ μεταχείριση εἰδικῆς κατηγορίας προσώπων, ἀλλὰ ἐξαιρέση, δηλαδὴ παρέκκλιση ἀπὸ τὸ γενικό κανόνα ποῦ ρυθμίζει τίς σχέσεις δικηγορίας καὶ ἰδιότητος πανεπιστημιακοῦ βοηθοῦ Νομικῆς Σχολῆς. Γιὰ νὰ εἶναι ὅμως συνταγματικὰ ἐπιτρεπτὴ αὐτὴ ἡ ἐξαιρέση, καὶ συγκεκριμένα ἡ δυσμενῆς ἐξαιρετικὴ μεταχείριση, θὰ πρέπει νὰ στηρίζεται ἀντικειμενικά καὶ ἐπαρκῶς σὲ ἀποχρῶντες λόγους γενικοτέρου δημοσίου συμφέροντος. Μόνον ἡ συνδρομὴ τέτοιων λόγων, ποῦ ὑπόκεινται πάντως σὲ δικαστικὸ ἔλεγχο, θὰ μπορούσε νὰ δικαιολογήσει τὴ νομοθετικὴ καθιέρωση ἐξαιρέσεων ἢ διαφορετικῶν μεταχειρίσεων, καὶ μάλιστα δυσμενῶν, κατὰ τὴ ρύθμιση οὐσιωδῶς ὁμοίων πραγμάτων, σχέσεων ἢ καταστάσεων. Ἐρωτᾶται ὅμως: Ποιὸς λόγος γενικοτέρου συμφέροντος συντρέχει στὴν προκειμένη περίπτωση, ἵκανὸς νὰ δικαιολογήσει τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ρύθμιση;

Ἡ ἐπίκληση τῆς ἀνάγκης τῆς ἀποκλειστικῆς προσηλώσεως τοῦ «βοηθητικοῦ» προσωπικοῦ στὰ διδακτικά καὶ ἐρευνητικά του καθήκοντα, δύσκολα θὰ μπορούσε νὰ εὐσταθήσει σὰν λόγος ἐξυπηρετικὸς γενικότερου συμφέροντος, ὅχι μόνο διότι, ὅπως ἤδη σημειώσαμε, παρόμοιο ἀσυμβίβαστο θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφορᾷ τὸ σύνολο τῶν βοηθῶν τῆς χώρας ἀλλὰ καὶ διότι, ὅπως ὀρθᾶ τονίσθηκε στὴ Βουλή (Πρακτικά, Περίοδος Α', Σύνοδος Α', συνεδρίαση ΠΛΑ', 21 Μαΐου 1976, σ. 4902) μ' αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ ἐπιστήμονες θὰ ἀποξενώνονταν ἀπὸ τὴ δικαστικὴ πρακτικὴ, τὸ δὲ Πανεπιστήμιο θὰ μεταβαλλόταν σὲ χῶρο καλλιέργειας τῆς «καθαρᾶς» ἀφηρημένης ἐπιστήμης.

Οὔτε ὅμως ἡ προστασία τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου Ροδόπης μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς λόγος δημοσίου ἢ γενικοτέρου συμφέροντος ποῦ νὰ δικαιολογεῖ παρόμοια ἄνιση ρύθμιση. Ἡ προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων ὀρισμένης κατηγορίας πολιτῶν, τῶν δικηγόρων μιᾶς περιοχῆς (βλ. Πρακτικά Βουλῆς, ὅ.π., σ. 4903), δὲν μπορεῖ νὰ ταυτισθεῖ μὲ τὴν προστασία τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Πρακτικά τῆς Βουλῆς (ὅ.π. σ. 4899, ἀγόρευση βουλευτῆ Σ. Μπλέτσα, σ. 4901 ἀγόρευση

Χρ. Σιανίδη) ὁ βασικός λόγος τῆς τροπολογίας τῶν δύο βουλευτῶν τοῦ νομοῦ Ροδόπης, ἡ ὁποία τελικά ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὴ Βουλὴ - καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ τμήμα διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς κατὰ τὴ συνεδρίαση Ν' τῆς 23 Σεπτεμβρίου 1977 (Πρακτικά, σ. 1782) - παρὰ τίς ἀρχικὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης ὡς πρὸς τὴ συνταγματικότητά της (Πρακτικά Βουλῆς, ὅ.π., συνεδρίαση ΠΛΑ', σ. 4904-4905, καθὼς καὶ δήλωση Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1977, Πρακτικά, σ. 1849), ἦταν ἡ προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν δικηγόρων τοῦ Πρωτοδικείου Ροδόπης ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμό, καθὼς καὶ ἡ ἀποτροπὴ τοῦ κινδύνου ὑπερβολικῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ των. Εἶναι ὡστόσο ἀμφίβολο, ἂν ἡ λειτουργία τῆς Νομικῆς Σχολῆς στὴν Κομοτηνὴ συνετέλεσε στὴν οὐσιαστικὴ αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικηγόρων Κομοτηνῆς (βλ. ὑπόμνημα Συλλόγου βοηθῶν καὶ ἐπιμελητῶν Νομικῆς Σχολῆς Κομοτηνῆς) καὶ ἂν ἡ διάταξη ποῦ θεσπίστηκε μπορεῖ νὰ ἀποτρέψει τὸν κίνδυνο ὑπέριμετρης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικηγόρων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, καὶ ὑπαρκτὸς ὑποτιθέμενος, ὁ λόγος αὐτὸς δὲν συνιστᾷ ἀποχρῶντα λόγο γενικοτέρου - δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ - συμφέροντος, ἵκανοῦ νὰ δικαιολογήσει τὴν δυσμενῆ μεταχείριση. Τελικά, μὲ τὴν κρινόμενη διάταξη καθιερώνεται εὐνοϊκὴ - προνομιακὴ μεταχείριση τῶν δικηγόρων Κομοτηνῆς σὲ βάρος τῶν συναδέλφων τους ποῦ εἶναι βοηθοὶ στὸ Πανεπιστήμιο. Ἔτσι ὅμως δυσχεραίνεται ἢ ἐπ'ἀνδρῶση τῆς Νομικῆς Σχολῆς Κομοτηνῆς μὲ βοηθούς, διότι ἡ σχετικὴ διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 21 τοῦ ν. 723/1977 λειτουργεῖ προφανῶς ἀποτρεπτικά, πράγμα ποῦ ὅχι μόνο δὲν ἐξυπηρετεῖ, ἀλλὰ ἀπεναντίας, ἀντιβαίνει ἀσφαλῶς πρὸς τὸ γενικότερο - ἔθνικὸ - συμφέρον, πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ ὁποίου ἰδρύθηκε Πανεπιστήμιο στὴν ἀκριτικὴ αὐτὴ περιοχὴ.

Συμπέρασμα: Ἡ διάταξη τοῦ ἀρθροῦ 21 τοῦ ν. 723/1977 ἀντιβαίνει πρὸς τὴ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος (ἄρθρο 4 § 1 Συντ.) καὶ συνεπῶς εἶναι ἀνίσχυση, διότι καθιερώνει παρέκκλιση ἀπὸ τὰ γενικῶς ἰσχύοντα γιὰ τὴν ἀσκηση ἀπὸ δικηγόρους τοῦ λειτουργήματος τοῦ βοηθοῦ ἢ ἐπιμελητῆ, εἰδικὰ καὶ μόνο τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θράκης, χωρὶς ἡ θεσπισθεῖσα δυσμενῆς μεταχείρισή τους νὰ δικαιολογεῖται ἀπὸ λόγους ποῦ ἀναφέρονται στὴ φύση τῆς θέσης τοῦ βοηθοῦ ἢ στὴ φύση τοῦ ἐπαγγελματῶν τοῦ δικηγόρου. Οὔτε συντρέχει λόγος γενικοτέρου - δημοσίου ἢ κοινωνικοῦ - συμφέροντος ποῦ νὰ δικαιολογεῖ τὴν ἐξαιρετικὴ αὐτὴ ρύθμιση, ἢ ὁποία σὰν μόνη δικαιολογία ἔχει ἰτὴν προστασία τῶν στενὰ ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων τῶν δικηγόρων τοῦ νομοῦ Ροδόπης. Οἱ τοπικὲς, ἐξ ἄλλου, συνθήκες ἀσκῆ-

σεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος δὲν εἶναι οὔτε τόσο δυσμενεῖς οὔτε τόσο ἐξαιρετικές, ὥστε νὰ ὑπαγορεύουν ἐξαιρετικές ἢ προνομιακές ρυθμίσεις. Ἡ ἐπίμαχη διάταξη, θεσπισθεῖσα χωρὶς νὰ συντρέχει ἀποχρῶν λόγος γενικότερου συμφέροντος, εἰσάγει νομοθετικὴν διάκριση σὲ βάρος ὀρισμένων πολιτῶν καὶ ταυτόχρονη προνομιακὴ μεταχείριση ὑπὲρ ὁμάδος πο-

λιτῶν (δικηγόρων τοῦ αὐτοῦ συλλόγου), ποὺ βρίσκονται οὐσιαστικά κάτω ἀπὸ ὅμοιες συνθήκες. Ἐπομένως ἀντιστρατεύεται προφανῶς τῇ συνταγματικῇ κατοχυρωμένη ἰσότητα τοῦ νόμου ἀπέναντι τῶν πολιτῶν.

Θεσσαλονίκη, 17 Μαΐου 1978